

УДК 352.07(477)

Кравченко Т.А.

д-р держ. упр., проф. НУ «Запорізька політехніка»

ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА ЯК СУБ'ЄКТ ВІДНОВЛЕННЯ: НОВА ЯКІСТЬ МІСЦЕВОГО ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

У сучасних умовах відновлення України територіальна громада має розглядатися не лише як просторова основа місцевого самоврядування, а як безпосередній суб'єкт організації відновлювальних процесів. Така постановка питання зумовлена не тільки масштабом руйнувань і складністю післякризових завдань, а насамперед зростанням функціонального значення місцевого рівня у системі публічної влади. Саме на рівні територіальної громади нині забезпечуються безперервність публічних послуг, підтримання соціальної та комунальної інфраструктури, визначення пріоритетності відбудовчих заходів, узгодження інтересів жителів, мобілізація наявних ресурсів і практична організація відновлення. За таких умов відновлення постає не як сукупність окремих господарських чи будівельних дій, а як складний процес місцевого публічного управління, що потребує правової визначеності, інституційної впорядкованості, належного аналітичного забезпечення та скоординованості управлінських рішень [1; 2].

Наукове осмислення цієї проблематики спирається на розуміння територіальної громади як первинного суб'єкта місцевого самоврядування, що має власну публічно-правову природу, власний інтерес, визначене коло повноважень і реальне значення у здійсненні місцевої влади [5; 6]. Водночас сучасні умови розвитку держави вимагають подальшого поглиблення цього підходу. Сьогодні територіальна громада має бути осмислена не лише як суб'єкт самоврядності, а і як суб'єкт відновлення. У такому значенні громада постає не тільки носієм права на місцеве самоврядування, а й організованим учасником відбудови території, здатним визначати локальні пріоритети, поєднувати поточні потреби з довгостроковими завданнями розвитку, забезпечувати узгодженість управлінських дій та підтримувати життєздатність місцевого середовища. Саме в цій площині розкривається зміст нової якості місцевого публічного управління, пов'язаної з переходом

від переважно поточного адміністрування до впорядкованого управління відновленням і розвитком території [7; 8].

Зміст цієї нової якості доцільно розкривати через сукупність взаємопов'язаних ознак, які характеризують територіальну громаду як повноцінного суб'єкта відновлення. Насамперед ідеться про інституційну суб'єктність, тобто реальну здатність громади бути носієм локального публічного інтересу, ініціатором і учасником управлінських рішень, а не лише об'єктом зовнішнього впливу.

Не менш істотною є стратегічна визначеність, що виявляється у спроможності підпорядковувати відновлювальні дії впорядкованій системі цілей, пріоритетів і послідовних управлінських кроків. Визначального значення набуває також координаційна спроможність громади, оскільки відновлення території за своєю природою потребує узгодженої взаємодії органів місцевого самоврядування з органами державної влади, військовими адміністраціями, громадськістю, комунальними підприємствами, установами й організаціями тощо. Водночас нова якість місцевого публічного управління неможлива без аналітичної та проєктної спроможності, що забезпечує обґрунтоване визначення потреб, належну пріоритезацію заходів, послідовність планування та контроль за реалізацією відновлювальних рішень. Сукупність цих ознак дає підстави розглядати територіальну громаду не як нижчу ланку реалізації зовнішньо визначених рішень, а як організований суб'єкт відновлення, у діяльності якого виявляється нова якість місцевого публічного управління [7; 9].

Сукупність окреслених ознак має не лише теоретичне, а й нормативно-правове підґрунтя. Чинне законодавство, з одного боку, визначає загальні засади організації та здійснення місцевого самоврядування, а з іншого – встановлює особливості функціонування публічної влади в умовах воєнного стану і спеціальні правові механізми підготовки програм комплексного відновлення та планів відновлення і розвитку територіальних громад [1–4]. У цьому нормативно-правовому вимірі територіальна громада виступає учасником визначення пріоритетів відбудови, погодження відповідних заходів і практичної організації відбудовчих процесів на місцевому рівні. Саме тому правовий статус територіальної громади наповнюється реальним управлінським змістом, а відновлення постає не сукупністю окремих заходів, а особливою сферою місцевого публічного управління.

Отже, осмислення територіальної громади як суб'єкта відновлення дає підстави говорити про якісно новий рівень місцевого публічного управління в Україні. Саме у відновлювальній діяльності громади найповніше розкриваються її інституційна зрілість, здатність до координації, мобілізації ресурсів, визначення управлінських пріоритетів і забезпечення суспільно значущого результату. За таких умов нова якість місцевого публічного

управління пов'язана не лише з удосконаленням окремих процедур чи інструментів діяльності органів місцевого самоврядування. Її зміст полягає у становленні територіальної громади як цілісного, організованого і відповідального суб'єкта відновлення, від спроможності якого дедалі більшою мірою залежать стійкість публічної влади на місцях, суспільна впорядкованість території та перспективи її подальшого розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 10.04.2026).
2. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19> (дата звернення: 10.04.2026).
3. Про затвердження Порядку розроблення, проведення громадського обговорення, погодження програм комплексного відновлення області, території територіальної громади (її частини) та внесення змін до них : постанова Кабінету Міністрів України від 14.10.2022 № 1159. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1159-2022-%D0%BF> (дата звернення: 10.04.2026).
4. Про затвердження порядків з питань відновлення та розвитку регіонів і територіальних громад : постанова Кабінету Міністрів України від 18.07.2023 № 731. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/731-2023-%D0%BF> (дата звернення: 10.04.2026).
5. Батанов О. В. Територіальна громада – основа місцевого самоврядування в Україні : монографія. Київ : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2001. 260 с.
6. Кравченко Т. А. Територіальна громада як первинний суб'єкт місцевого самоврядування: аналіз сучасних наукових досліджень в Україні. *Держава та регіони. Серія: Державне управління*. 2015. № 1. С. 68–75.
7. Малиновський В. Я. Стан і перспективи розвитку багаторівневого врядування в Україні в контексті реалізації цілей Державної стратегії регіонального розвитку. *Регіональна економіка*. 2024. № 4(114). С. 12–20.
8. Данилишин Б. М. Управління просторовим відновленням та розвитком громад і регіонів України: стратегічні пріоритети та європейський вектор. *Регіональна економіка*. 2024. № 4(114). С. 5–11.